

Інвестиційний процес в умовах глобалізації: фактори впливу

Лещук Галина Василівна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри економіки та підприємництва

Прикарпатського інституту ім. М. Грушевського

Міжрегіональної академії управління персоналом

Сучасні умови глобалізації характеризуються тенденціями зміни ключових параметрів інвестиційного процесу від мікрорівня і рівня національного господарства до міжнародного рівня та рівня світової економіки, що зумовлює для країн потенційно більші можливості використання зовнішніх джерел інвестиційних ресурсів, а також інвестування за кордоном.

Теоретично-методологічні та практичні засади інвестування та інвестиційного процесу досліджували багато вітчизняних вчених, а саме: І. Бланк, Л. Борщ, А. Гайдуцький, А. Пересада, В. Федоренко, Н. Татаренко, П. Куцик, Н. Навроцька, Н. Бударіна. В той же час, незважаючи на вагомий напруження, проблема підвищення ефективності інвестування та визначення інвестиційного процесу, особливо в умовах економічної кризи, залишається актуальною.

Професор Куцик П.О. зазначає, що глобалізація – явище багатогранне і її відтак, слід розглядати як комплекс, систему, що охоплює різні сфери світового співтовариства. Процес глобалізації розвивається під впливом сукупності техніко-технологічних, соціально-економічних, політичних, морально-етичних і культурних чинників-процесів. Глобалізація – це, передовсім «економічний синтез цивілізацій через інтеграцію національних і регіональних ринків у цілісний єдиний простір всепланетарного обміну, в якому неможливе існування ізольованої локальної спільноти» [1, с. 23-25].

При дослідженні інвестиційного процесу в умовах глобалізації слід відмітити, що дефініція сутності поняття «інвестиційного процесу» у сучасній науковій літературі представляється із різноманітних позицій, а саме ототожнюються категорії «інвестиційний процес», «інвестування» та «інвестиційна діяльність», зокрема їх трактування у ланцюжку взаємозалежних між собою економічних категорій, що визначають кількісні та якісні характеристики, а також окремі складові. Доцільно також зазначити, що інвестиційний процес в умовах глобалізації перебуває під системною дією факторів трансформації на усіх рівнях економіки та інтеграцію національних і регіональних ринків.

У сучасних наукових дослідженнях поняття «інвестиційний процес» узагальнено трактується на трьох рівнях: мікро-, мезо- та макрорівнях. На мікрорівні та мезорівні інвестиційний процес відображає інвестиційний намір, тобто процес формування інвестиційного рішення. Якщо трактувати інвестиційний процес як систему, що має елементи та функції, то сукупна дія елементів системи та їх взаємодія утворюють макроекономічний процес. На макро- і мезорівні інвестиційний процес є результатом інвестиційної діяльності окремих суб'єктів, і тому його слід трактувати як сукупність послідовних дій суб'єктів інвестування, що зумовлює зміни інвестиційного середовища, спрямовані на досягнення певного рівня соціально-економічних показників. Таким чином, на цих рівнях інвестиційний процес реалізується через інвестиційну діяльність [2, с. 12].

Навроцька Н.А. зазначає, що розвиток інвестиційного процесу в умовах глобальної конкуренції відбувається під впливом двох різноспрямованих тенденцій, в основі яких лежать глибокі макроекономічні трансформації. Перша тенденція пов'язана з посиленням конкурентних відносин, що обумовлено розвитком таких факторів, як зростання і диверсифікація виробництва та поява багатогалузевих концернів, розвиток НТП, посилення конкурентних позицій країн, що розвиваються, проведення державами політики заохочення конкуренції та протидії монополії. Протилежна тенденція, що

сприяє посиленню монополізації глобальних ринків, характеризується такими факторами: прискорення концентрації капіталу в умовах швидкого економічного зростання, підвищення ролі ТНК, збільшення продуктової диференціації, підвищення потреб, прискорення науково-технічного прогресу; зростання видатків на НДДКР, ускладнення галузевої структури [3, с. 14].

Слід відмітити, що деформації глобального інвестиційного процесу – це певні стійкі тенденції, процеси та явища, з відхиленням від об'єктивно обґрунтованих норм, інституційних механізмів, встановлених правил. Деформації інвестиційного процесу мають не стільки національний або регіональний характер прояву, скільки глобальний. Серед них: розвиток глобальних дисбалансів; відокремлення фінансових інвестицій від відтворювальних процесів, розвиток спекулятивних інвестицій; посилення фінансової нестабільності, зростання інвестиційних ризиків, інвестиційні кризи; наростання процесів дезінвестування; збільшення псевдоінвестицій, формування перекосів у виробничій структурі національних економік; використання інвестиційних схем для ведення недоброякісної конкуренції; втеча капіталу [3, с. 13].

На основі систематизації проявів сучасного етапу глобалізаційного процесу виділяють такі його особливості: по-перше, конкуренція між транснаціональними корпораціями і глобальними фінансовими інститутами (в результаті чого ринки стають більш ефективними, знімаються багато обмежень і бар'єрів, встановлюється ринкова рівновага); по-друге, конкуренція, що зростає, значно підвищує вимоги до фінансових інститутів і корпорацій (щодо їх економічної ефективності), а також до урядів (в аспекті покращення інвестиційного клімату, забезпечення політичної й економічної стабільності національних економік, змушених конкурувати за кредитні ресурси в масштабі світового господарства) [4, с. 12].

Основні передумови трансформації міжнародної інвестиційної діяльності у світовий інвестиційний процес та утворення глобального інвестиційного простору: лібералізація зовнішньоекономічної діяльності та, зокрема, ринків

капіталу; розвиток інформаційно-комунікативної інфраструктури; посилення інтеграційних процесів; усунення міжкраїнових господарських кордонів; розвиток виробничої кооперації; формування осередків концентрації капіталу; швидкий розвиток ринку цінних паперів; інституалізація міжнародної інвестиційної діяльності.

Найважливіші принципи активної інвестиційної політики України повинні бути спрямовані на: орієнтованість на реальний сектор, інноваційно-інвестиційна адсорбція, регулятивна гнучкість, стимулятивна селективність, пріоритетність внутрішніх джерел, антикризова стійкість, довгостроковість, екологічна та соціальна адекватність. Першочергові напрями активної інвестиційної політики, що тісно пов'язані з промисловою, тарифною, валютною та інтеграційною політиками, повинні [3, с. 24; 2, с. 26]: системно сприяти зростанню заощаджень; забезпечувати цілеспрямовані інституційні перетворення; оптимізувати функціонування банківської системи, фондового ринку, венчурного фінансування; залучувати зовнішні інвестиції з урахуванням довгострокових наслідків і перспектив; запроваджувати проектні інвестиційні бізнес-технології; переходити від багаторічної міжнародної неконкурентоспроможності і сировинної орієнтації експорту до створення умов інноватизації економіки через відповідне трансформування інвестиційного процесу; зменшувати диспропорції в організації інвестиційного процесу; підвищувати управління інвестиційним процесом на ринку цінних паперів; підвищувати рівень розвитку інвестиційного процесу в контексті інноваційних змін.

Отже, інвестиційні процеси в умовах глобалізації характеризуються проблематикою у сферах: політичної та законодавчої нестабільності; значним податковим та адміністративним тиском, що супроводжується корумпованістю та бюрократизмом; значним рівнем інфляції та складністю реєстраційних, ліцензійних і митних процедур тощо. При цьому, актуальними напрямками підвищення ефективності інвестиційних процесів в умовах глобалізації повинні бути: імплементація системи інституцій і механізмів, що сприятимуть

скоординованій діяльності інвесторів в Україні; виконання програм розвитку інвестиційної діяльності; реалізація інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна»; розвиток інвестиційного ринку та інвестиційної інфраструктури; запровадження економічного механізму страхування ризиків іноземного інвестування; створення сучасної системи державних гарантій захисту іноземних інвестицій та врегулювання комерційних спорів між суб'єктами інвестиційного процесу; впровадження європейських норм у сфері загального та спеціального законодавства щодо інвестування; реальне впровадження індустриальних і технологічних парків із застосування окремих видів особливих режимів економічної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Куцик П.О. Глобальна економіка: принципи становлення, функціонування, регулювання та розвитку : монографія / П.О. Куцик, О.І. Ковтун, Г.І. Башнянин. – Львів : Видавництво ЛКА, 2015. – 594 с.
2. Куцик П.О. Державне регулювання інвестиційного процесу в умовах функціонування ринку цінних паперів : монографія / П.О. Куцик, М.Я. Вірт, І.В. Гончарук, В.І. Куцик, М.Ю. Барна ; [за заг. ред. П.О. Куцика]. – Львів : Видавництво «Растр-7», 2014. – 296 с.
3. Навроцька Н.А. Глобальні детермінанти трансформації інвестиційного процесу : автореф. дис... докт. ек. наук: 08.00.02 / Н.А. Навроцька; Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара. – Київ, 2015. – 34 с.
4. Бударіна Н. А. Трансформація світового фінансового ринку в умовах глобальних економічних зрушень : автореф. дис... докт. ек. наук: 08.00.02 / Н.А. Бударіна; Донецький національний університет. – Донецьк, 2014. – 43 с.